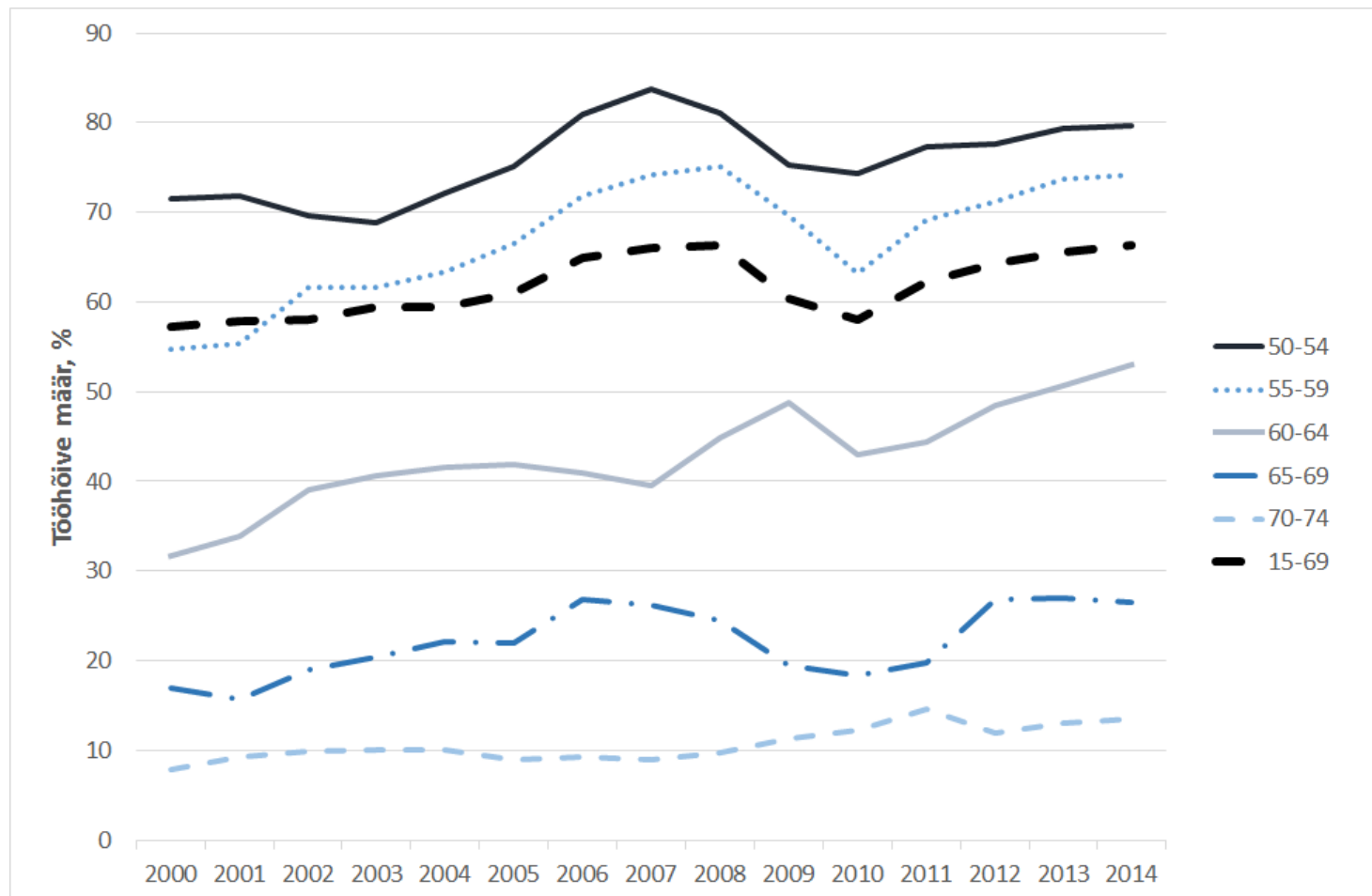

Vanemaealiste tööturu käitumine ja seda mõjutavad tegurid

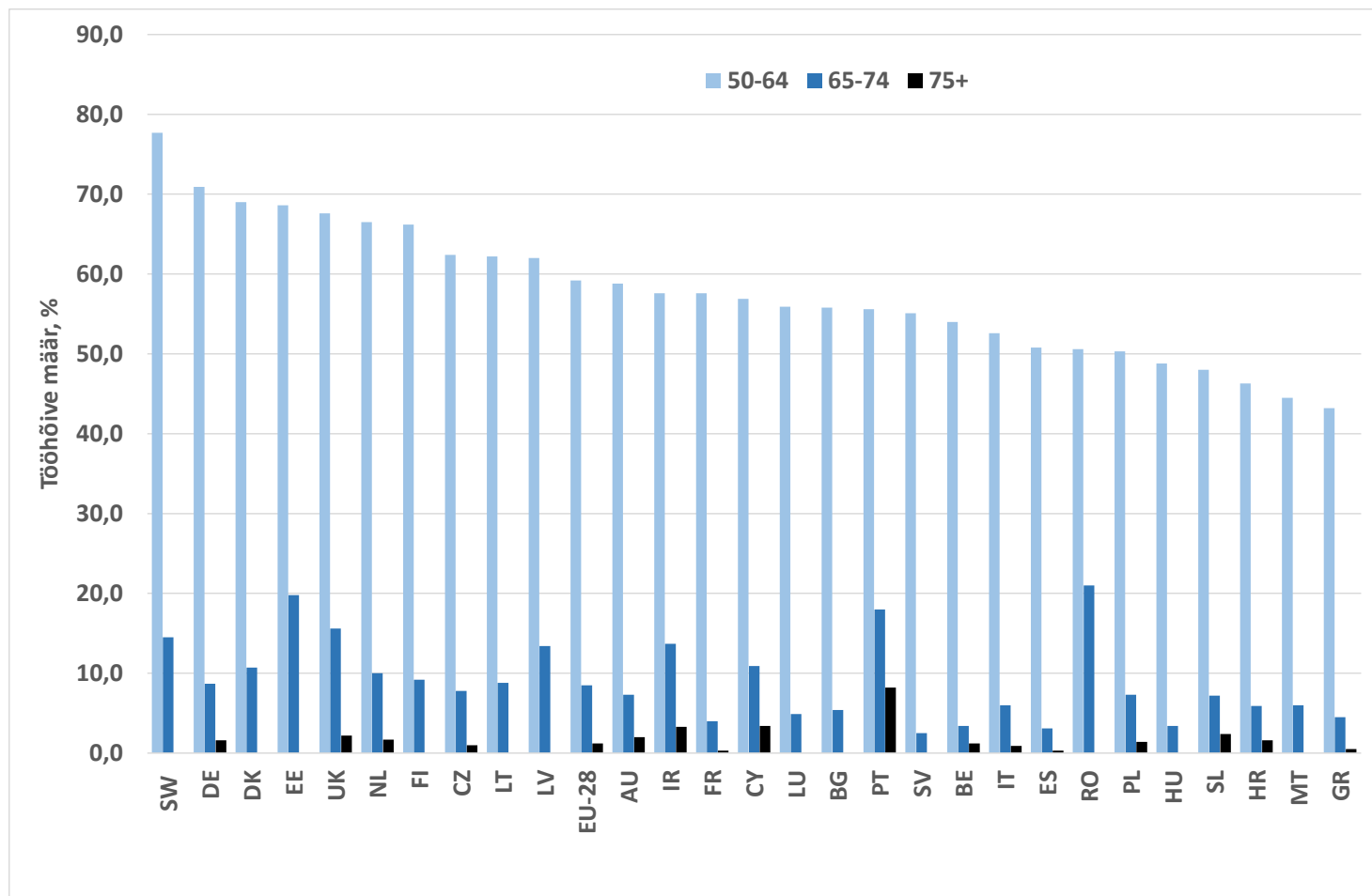
Kaia Philips

Sakkeus, L. & Leppik, L. (2016). Pilk hallile alale. SHARE Eesti uuringu esimene ülevaade ja soovitused eakate poliitika kujundamiseks. Tallinna Ülikool. ISBN 978-9949-29-256-1

Tööhõive määr vanuserühmade lõikes Eestis aastatel 2000–2014

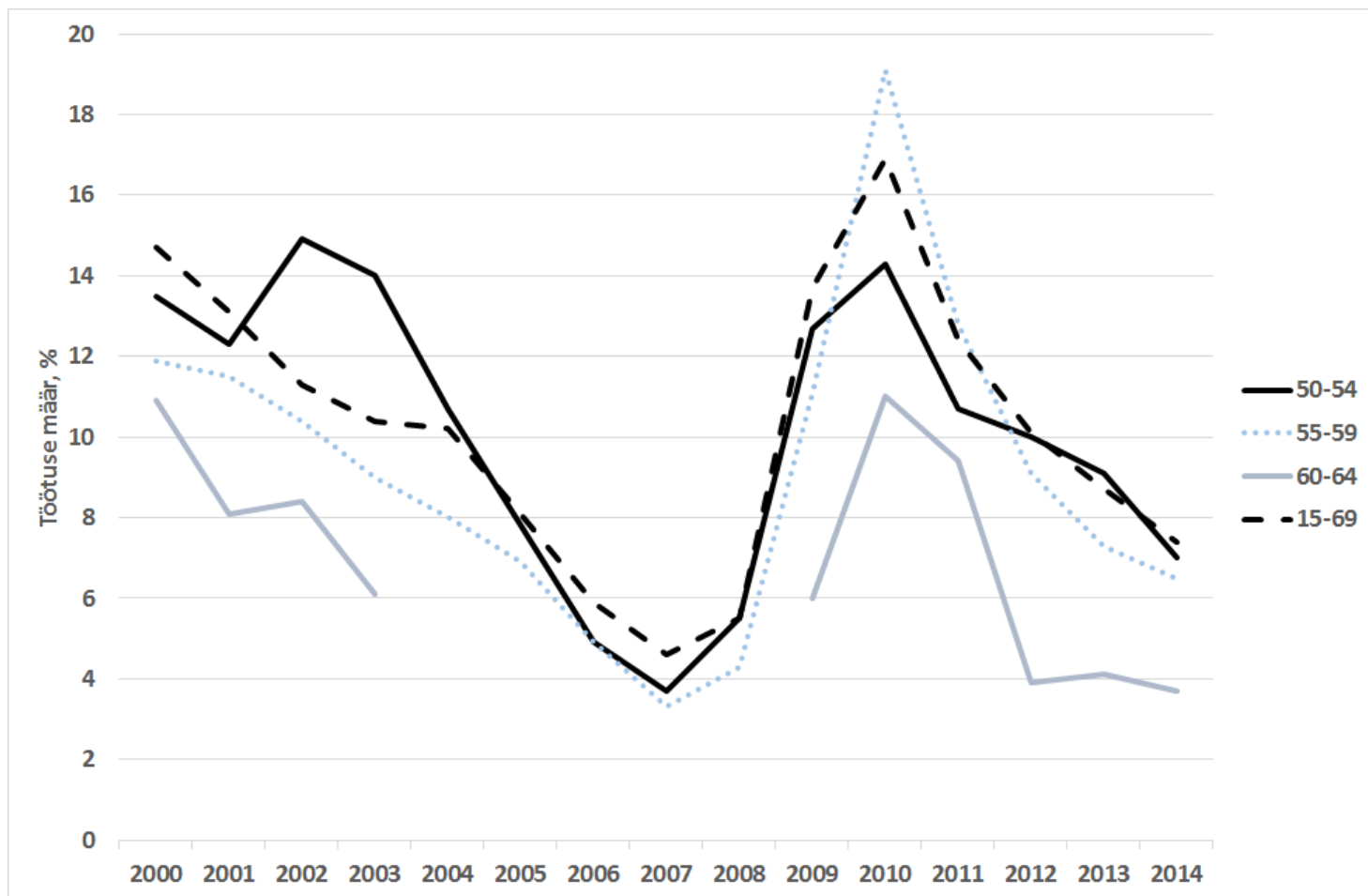

Tööhõive määrad Euroopa Liidu riikides aastal 2013 erinevate vanuserühmade lõikes

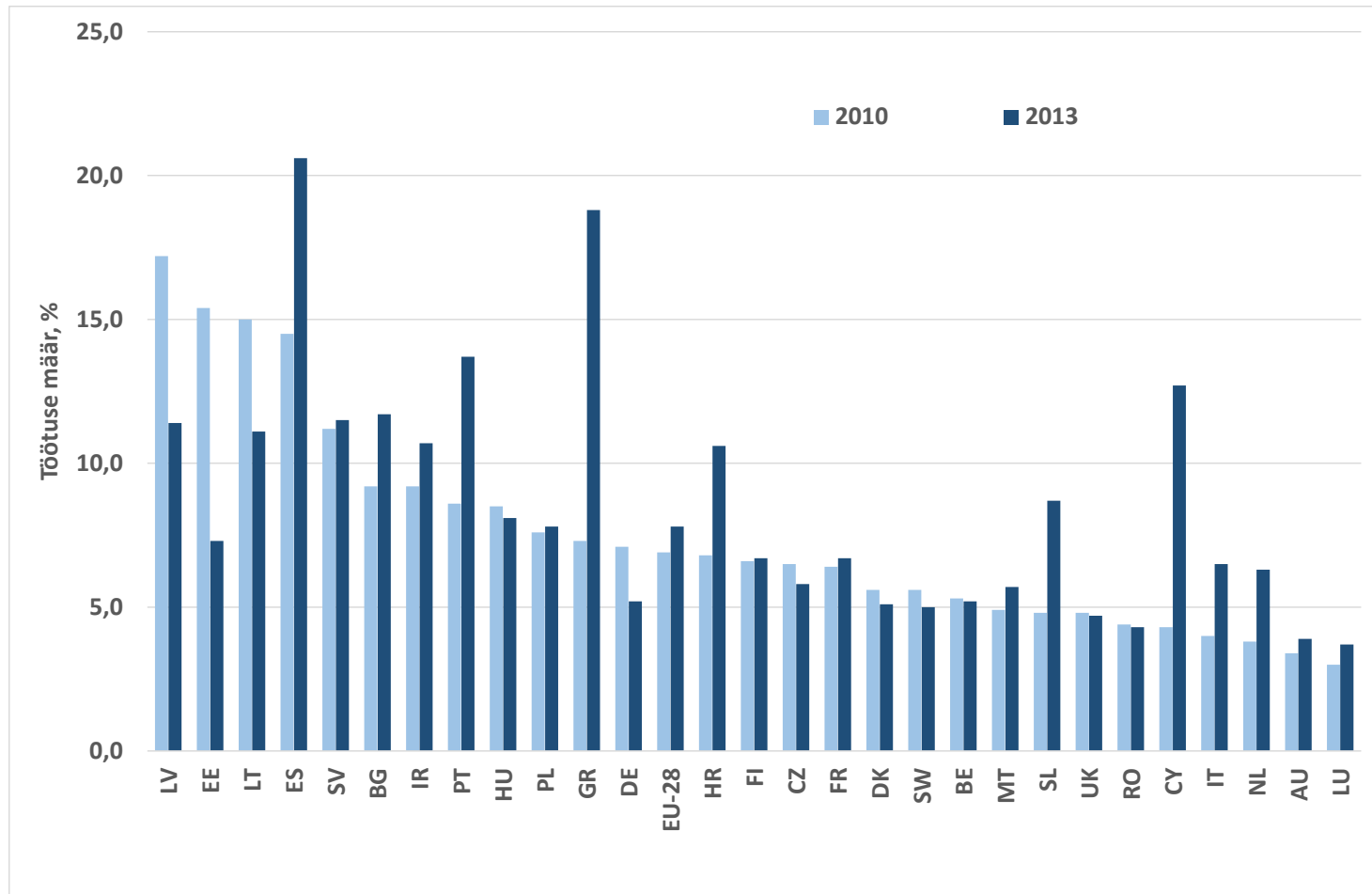

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuringute andmed

Töötuse määr vanuserühmade lõikes Eestis aastatel 2000–2014

Töötuse määrad vanuserühmas 50–64-aastat aastatel 2010 ja 2013

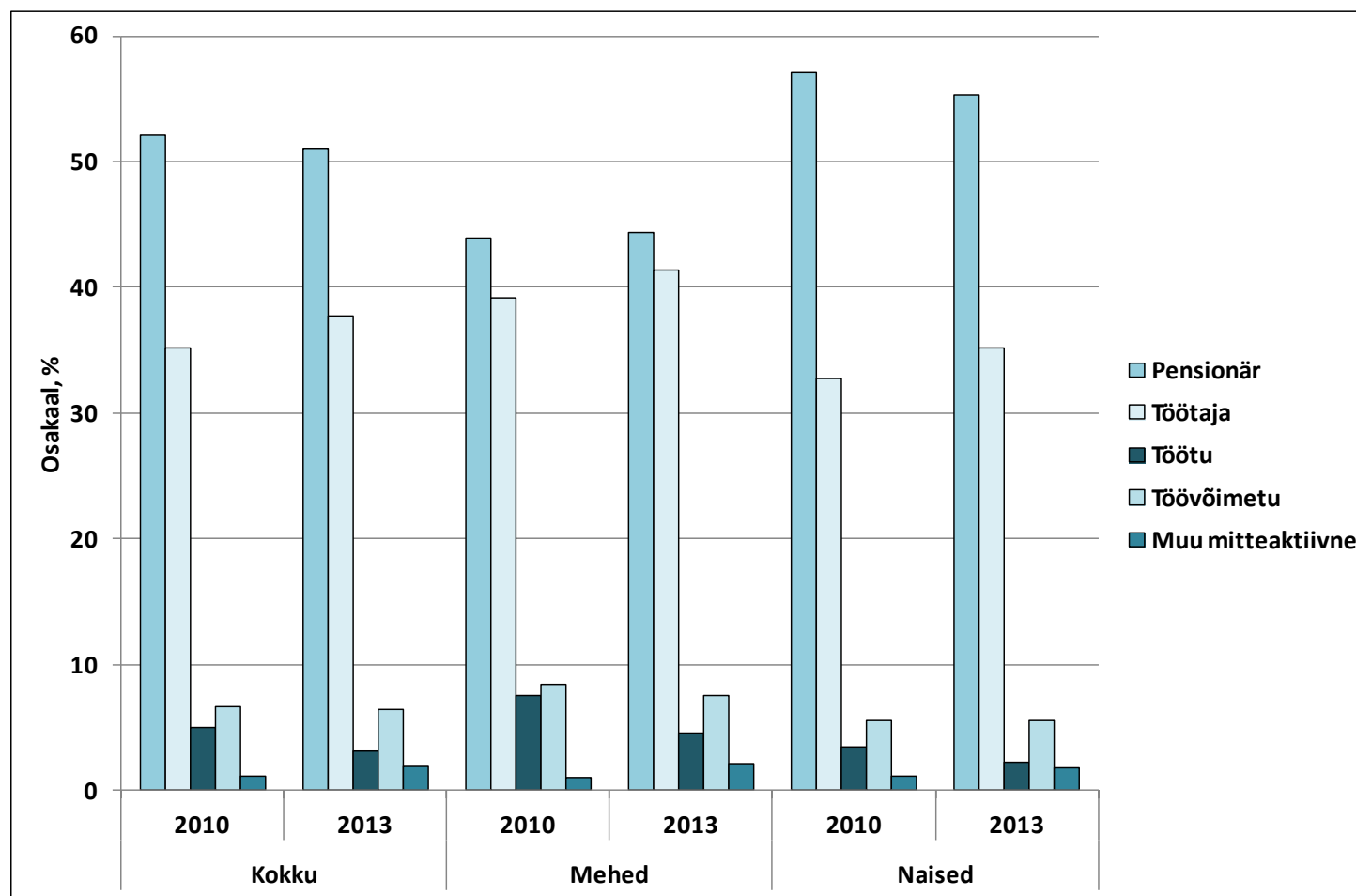

Allikas: Eurostat, tööjõu-uuringute andmed

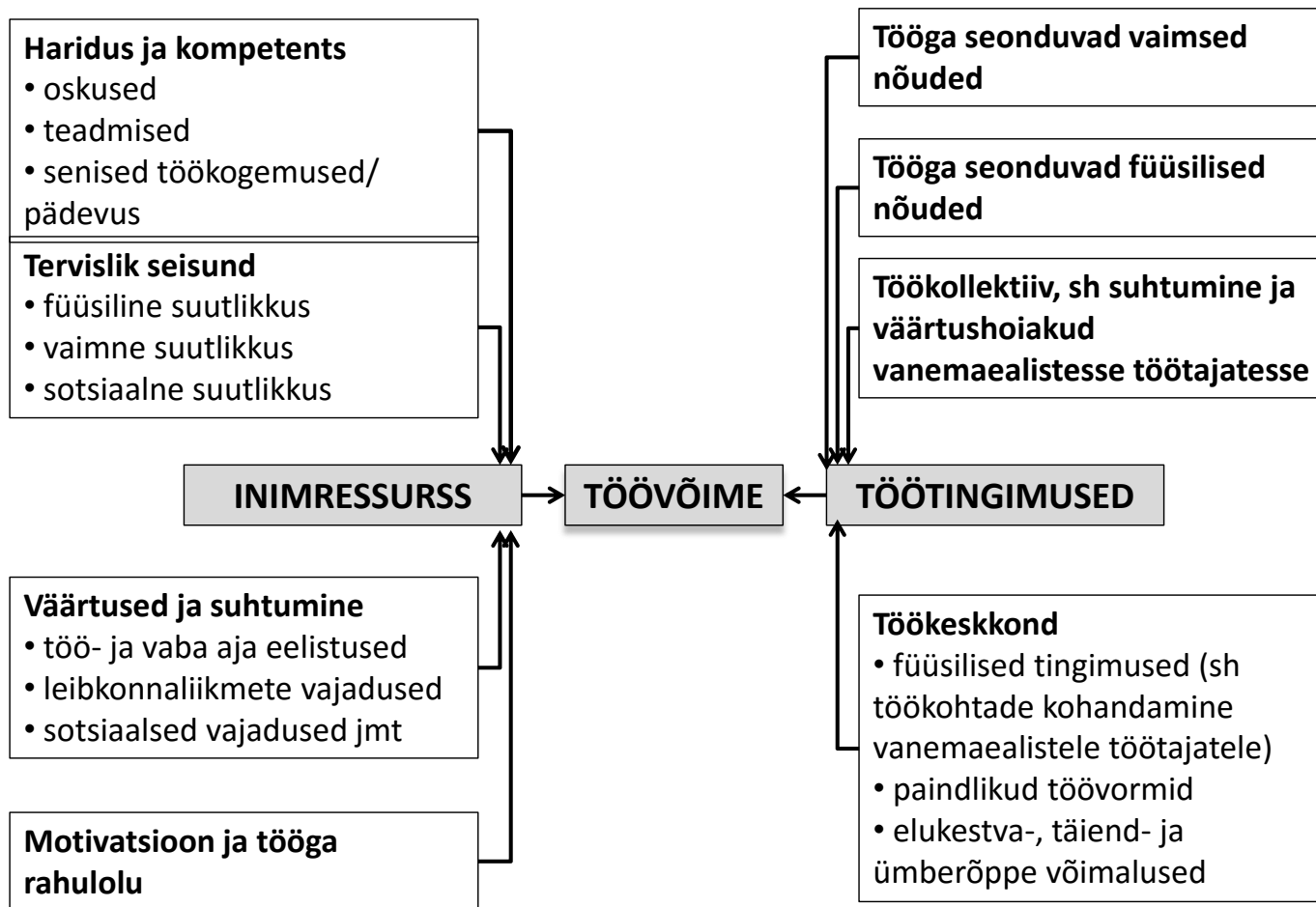
Käesoleva artikli eesmärgiks on:

- välja tuua peamised hõivet ja tööturul mitteosalemist selgitavad tegurid,
- pöörates erilist tähelepanu teguritele, mis takistavad või raskendavad vanemaealiste osalemist tööturul,
- kuid mida oleks oluline jälgida vanemaealiste tööhõive suurendamisel.

SHARE vastajate jagunemine soo ja tööturu seisundi lõikes aastatel 2010 ja 2013

Töövõime ja seda määravad tegurid

Vanemaealiste jaotus töötatud tundide lõikes (osakaal vastava vanuserühma inimestest, %)

Töötatud tunde	2010. aasta				2013. aasta			
	50–64-aastased	65–74-aastased	75-aastased ja vanemad	Kokku	50–64-aastased	65–74-aastased	75-aastased ja vanemad	Kokku
alla 20 tunni	4,4	22,3	30,4	6,4	3,8	15,9	8,8	5,6
20-29 tundi	6,3	12,8	33,3	7,3	5,7	14,2	8,2	7,0
30-39 tundi	8,2	10,4	10,5	8,4	7,9	12,7	4,2	8,5
40 tundi	60,7	44,7	18,0	58,5	61,4	47,0	8,2	59,2
41-60 tundi	19,1	9,6	5,2	17,9	17,1	9,4	1,8	16,0
60 tundi ja rohkem	1,6	0,3	2,7	1,4	4,1	0,8	–	3,7
Kokku	100,0	100,0	100,0	100,0	100	100,0	100,0	100,0

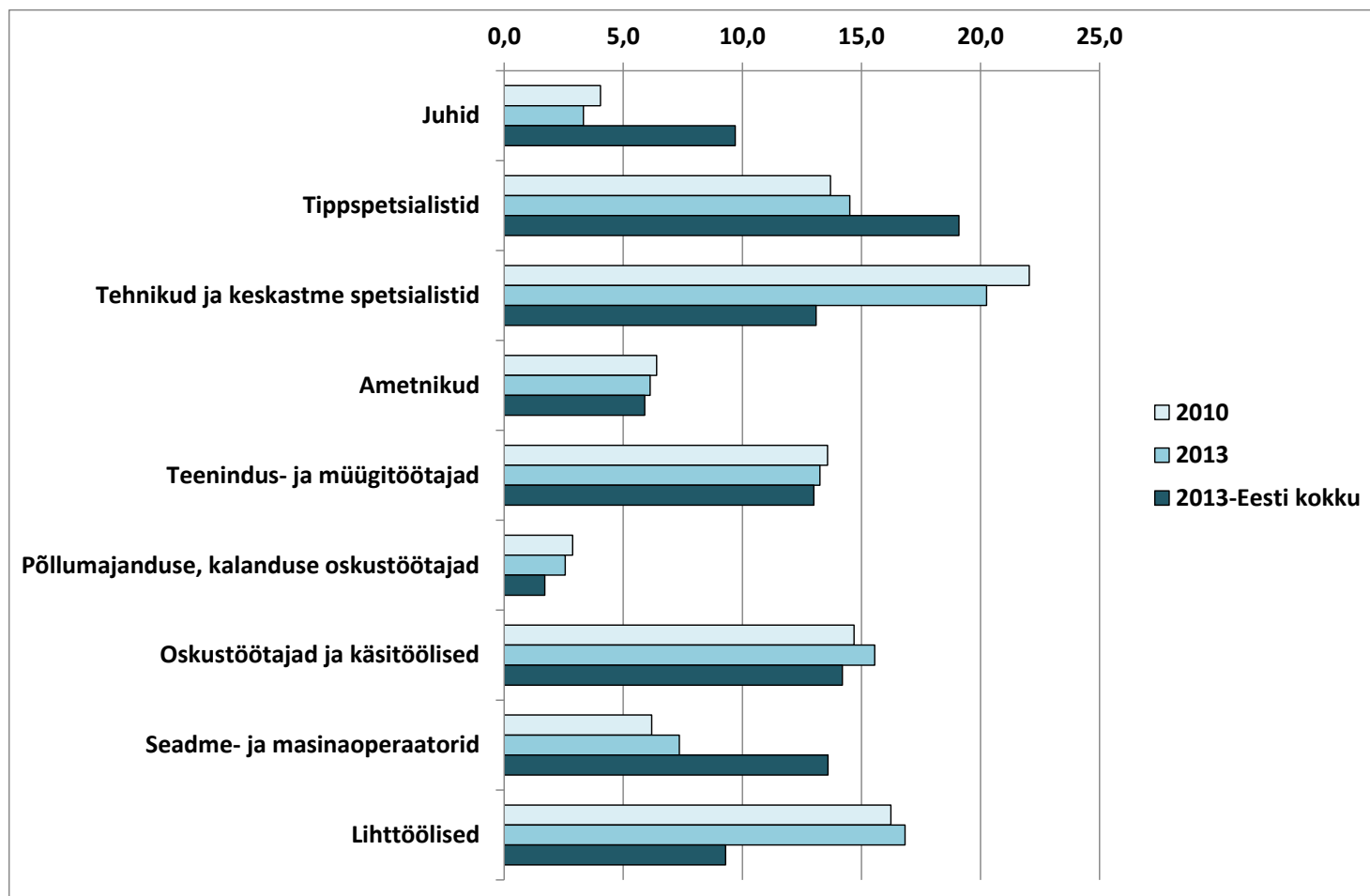
Vanemaealiste jaotus tööturuseisundite lõikes lähtuvalt erinevatest tervisliku seisundi subjektiivsetest ja objektiivsetest teguritest

	Pensionär	Töötaja	Töotu	Töövõime- u	Muu mitteaktii- vne
	Osakaal vastava isikutunnusega inimestest, % (rida)				
Subjektiivne hinnang tervislikule seisundile					
... suurepärase	15,9	75,3	3,2	0,7	4,9
... väga hea	24,9	69,1	1,8	0,3	4,0
... hea	33,0	60,9	2,5	0,9	2,7
... rahuldav	56,0	32,9	3,5	6,1	1,5
... halb	70,6	10,0	3,2	15,5	0,8
... kokku	51,0	37,6	3,1	6,3	1,9
Pikaajalised terviseprobleemid					
... jah	58	29,2	2,6	8,9	1,4
... ei	35,5	56,4	4,3	0,5	3,3
... kokku	51,0	37,6	3,1	6,3	1,9

Vanemaealiste jaotus tööturuseisundite lõikes lähtuvalt erinevatest tervisliku seisundi subjektiivsetest ja objektiivsetest teguritest

	Pensionär	Töötaja	Töotu	Töövõime- u	Muu mitteaktii- vne
	Osakaal vastava isikutunnusega inimestest, % (rida)				
Tervisprobleemidest tulenevad tegevuspiirangud					
... piirangud on olulised	66,8	14,6	3,1	14,2	1,4
... on piirangud, kuid mitte oluliselt	56,9	33,2	2,4	6,2	1,3
... ei ole piiranud	36,4	56,2	3,6	1,2	2,6
... kokku	51,0	37,6	3,1	6,3	1,9
Kas teil on tervisprobleeme või puudeid, mis piiravad Teid tasustatava töö tegemisel					
... jah	54,3	20,8	4,9	18,5	1,5
... ei	31,4	61,5	3,2	1,1	2,7
... kokku	40,1	46,2	3,9	7,7	2,3

Vanemaealiste ja kogu Eesti töötajate jagunemine erinevate ametikohtade lõikes

Vastajate hinnangud töörahulolu ja töötingimusi puudutavatele küsimustele aastatel 2010 ja 2013

Aspekt	2010		2013	
	Täiesti nõus + pigem nõus	Pigem ei ole nõus + ei ole üldse nõus	Täiesti nõus + pigem nõus	Pigem ei ole nõus + ei ole üldse nõus
	%	%	%	%
Kõiki asjaolusid arvesse võttes olen ma oma tööga rahul	90,5	9,5	91,1	8,9
Minu töö nõuab füüsilist pingutust	55,9	44,1	55,6	44,4
Suure töökoormuse tõttu olen ma pidevas ajapuuduses	23,3	76,7	24,9	75,1
Mul on väga vähe vabadust otsustada selle üle, kuidas oma tööd teha	29,2	70,8	29,3	70,7
Mu töö võimaldab mul uusi oskusi omandada	69,5	30,5	72,4	27,6

Vastajate hinnangud töörahulolu ja töötingimusi puudutavatele küsimustele aastatel 2010 ja 2013

Aspekt	2010		2013	
	Täiesti nõus + pigem nõus	Pigem ei ole nõus + ei ole üldse nõus	Täiesti nõus + pigem nõus	Pigem ei ole nõus + ei ole üldse nõus
	%	%	%	%
Ma saan rasketes olukordades piisavalt tuge	81,6	18,4	82,7	17,3
Ma saan oma töö eest väärilist tunnustust	64,7	35,3	63,8	36,2
Minu töötasu/tasu vastab minu jõupingutustele ja saavutustele	37,6	62,4	36,4	63,6
Minu väljavaated edutamiseks on kehvad	70,0	30,0	69,0	31,0
Ma ei ole kindel, et minu töökoht säilib	34,3	65,7	35,7	64,3

Peamised hõivet ja tööturul mitteosalemist selgitavad tegurid

Üks olulisemaid töövõimet määravaks tegureid on inimese **tervis**, samas ei ole terviseprobleemide seosed töövõimega ja seega otsusega tööturul osalemise kohta üks-üheselt määratletavad.

- Terviseprobleemid ei pea ilmtingimata sundima tööturult lahkuma, vaid võivad kaasa tuua töökoha vahetuse sobivama vastu või töökoormuse vähendamise. Tegevuspiirangutega inimeste tööle aitamisel on oluline roll töökohtade kohandamisel vastavalt vajadusele.
- Tööhõivereform võiks aidata liikuda seni pigem passiivselt toimetulekutoetuste maksmiselt aktiivsemate meetmete rakendamise poole ning teadvustada, et ka osalise töövõimega inimesed on võimelised kohandatud töökohtadel töötama.
- Tähtsal kohal on ka eri paindlikud töövormid – osaajaga töötamine, sagedasemate puhkepauside tegemise võimalused, kodus töötamise võimalused jm. Vanemaealiste puhul võivad eelistatud olla ka osaajaga pakutavad töökohad.

Peamised hõivet ja tööturul mitteosalemist selgitavad tegurid

Arvestades vanemaealiste töötajate osakaalu suurenemist, ei tohiks tööandjad **töötajate oskuste ja teadmiste täiendamise võimalusi** alatahtsustada ning tähelepanu tuleks pöörata nende võimaliku panuse suurendamiseks töökohal.

- Töötamise motivatsiooni seisukohast on olulised aspektid oskuste varieeruvus ja tööülesannete ulatus ning mitmekesisus, töötajate iseseisvus töötamisel jmt.
- Kõik see eeldab järjepidevat oskuste ja teadmiste uuendamist ning järjepidevad ning suuremad investeeringud inimkapitali kogu töökarjääri jooksul võimaldavad ja motiveerivad töötajaid kauem töötama.
- Samuti on töötajad motiveeritud investeerima oma oskuste ja teadmiste parandamisse, kui teatakse, et nende tööelu kestab kauem.

Peamised hõivet ja tööturul mitteosalemist selgitavad tegurid

Tööga rahulolu peetakse üheks peamiseks teguriks, mis julgustab vanemaid inimesi oma töökarjääri pikendama ning tööturult taandumist edasi lükkama.

- Vananemise aspektist on oluline, et tööga seotud nõudeid (nii füüsilised kui vaimsed) ning töökeskkonda kohandatakse, kui inimese vananedes tema suutlikkus väheneb.
- Töötajad võiksid jääda tööellu pikaks ajaks, juhul kui nende tööülesanded muutuksid vastavalt nende võimetele ja arvesse võetakse vananemisest/tervisest tingitud muutusi.
- Oluline on, et vanemaealised saaksid oma tööd korraldada vastavalt nende töö tegemise võimele ning töö ümberkorraldamine võib tähendada nt töötamise ja vaheaegade kiiremat vaheldumist, tööde järjekorra muutmist, töömeetodite ja -tempo muutust jne.
- Samuti võib töökeskkonna tingimuste muutusega (nt valgus, soojus, ergonoomilised töövahendid jne) muuta vanemaealiste töötamist efektiivsemaks.

Peamised hõivet ja tööturul mitteosalemist selgitavad tegurid

Vanusega seotud **halvustavad stereotüübid** ja **vanemaealiste käsitlemine homogeense grupina** mõjutavad ka vanemaealiste töötajate usku iseendasse ning nende motivatsiooni enesearendamiseks.

- Stereotüüpse lähenemise tõttu omistatakse vanematele töötajatele sageli kõrgenenud risk töölt puudumiseks erinevate tervisprobleemide tõttu, arvatakse, et nad on vastu erinevatele muutustele, nende füüsiliste ja kognitiivsete võimete vähenemise tõttu väheneb õppimisvõime ja valmidus uuendustega kohaneda.
- Vanemaealistele töötamist seostatakse madalama produktiivsuse tasemega ning seetõttu pakuvad tööandjad vanemaealistele sageli vähem vastutusrikkaid, madala produktiivsusega ja madalamalt tasustatud töökohti.
- Tihti jäetakse arvestamata vanemaealiste suurem töökogemus, tööle pühendumine, lojaalsus, tööeetika, usaldusväärsus jne. Kuna vanemaealiste grupp hõlmab inimesi vanuses 50–74 eluaastat, siis selles suures vanusevahemikus on inimeste võimed ja individuaalsed omadused väga erinevad.